

Notat om tilråding av vedtak om restriksjonssoneforskrift

Til: Fungerende seksjonssjef Solveig Strand Johnsen

Dato: 30.07.2026

Fra: Seksjon fiskehelse og fiskevelferd

Saksnummer: 2026/192859

Saksbehandler: Dina Sæther Svenning

VEDTAK OM FASTSETTELSE AV FORSKRIFT

-om restriksjonssone for å bekjempe krepsepest, Modum, Krødsherad, Drammen, Lier, Ringerike, Jevnaker, Hole, Øvre Eiker og Sigdal kommuner, Buskerud og Akershus fylker.

Innholdet i forskriftsforslaget

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd foreslår å opprette restriksjonssone for å bekjempe utbrudd av krepsepest i Modum, Krødsherad, Drammen, Lier, Ringerike, Jevnaker, Hole, Øvre Eiker og Sigdal kommuner, Buskerud og Akershus fylker.

Formålet med forskrift om restriksjonssone som foreslått er å begrense spredning av den nasjonalt listede sykdommen krepsepest, forårsaket av *A. astaci* hos ferskvannskreps etter utbrudd av sykdommen i forskriftens virkeområde, se nærmere avgrensning av virkeområde i § 2.

Forskriften legger restriksjoner på aktivitet i området for å hindre videre smitte. I vernesonen innføres det forbud mot å flytte levende kreps og andre akvatiske organismer inn og ut av vernesonen. I tillegg er det påbudt å sørge for at fangst- og fiskeredskaper, båter, anleggsmaskiner, vannbeholdere og annet utstyr eller redskaper som har vært benyttet i området tørkes fullstendig og desinfiseres. Mattilsynet kan gi påbud om ytterligere tiltak som anses nødvendig for å hindre spredning av krepsepest i området og ut av området.

Mattilsynet kan vedta at vernesonen skal oppheves etter gjennomført overvåking av vernesonen i henhold til anbefaling utarbeidet av Veterinærinstituttet og avtalt med Mattilsynet, og forutsatt at overvåking konkluderer med fravær av både signalkreps og *A. astaci*.

Bakgrunn

Mattilsynet ble varslet via Veterinærinstituttet om funn av død kreps i Drammenselven av en privat person 10. juli 2026.

Veterinærinstituttet gjennomførte prøveuttak av edelkreps den 14. juli 2026. Diagnosen ble stadfestet 16. juli 2026, på bakgrunn av positive analyseresultater fra Veterinærinstituttet.

Utbredelse av soner

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd og tilsynsdivisjon akvakultur har med bakgrunn i anvisninger i gjeldende beredskapsplan for krepsepest, foreslått en utbredelse av en vernesone for å bekjempe sykdommen.

Som grunnlag for vernesonens utstrekning fastslår beredskapsplanen for krepsepest at sonen utgjør området der man vurderer at smitten vil kunne spre seg naturlig i vannmasser og hvor det ikke er mulig at smittespredningen avgrenses av naturlige eller kunstige barrierer.

Mattilsynet kan ikke pålegge strengere restriksjoner enn det som er nødvendig. Verdien av å beskytte edelkreps som art blant annet gjennom å bekjempe krepsepest, bør vurderes opp mot konsekvenser av tiltakene. Norge har imidlertid et spesielt internasjonalt ansvar for å beskytte edelkreps. Som hovedregel bør vernehensynene veie tyngre enn økonomiske interesser. Dette gjør at Mattilsynet vurderer det riktig å gjennomføre tiltak også i de tilfeller der risikobildet ved ikke å gjennomføre slike tiltak ikke er verifisert vitenskapelig.

Vernesonen omfatter hovedløpet av Drammensvassdraget i Buskerud og Akershus fylker, nedstrøms Hønefossen i Begna, Viulfoss i Randselva og Heiernfossen i Sogna samt sideløp nedenfor disse vandringshindrene oppstrøms til nærmeste naturlige eller kunstige vandringshinder for kreps. Vernesonen omfatter i tillegg landområdene 1000 m på hver side av høyeste målte vannstand etter 1. mai 2005.

Storelva er en sammenhengende elvestrekning mellom Hønefoss og Nordfjorden i Tyrifjorden. Det er ingen naturlig avgrensning av krepsens spredning i Storelva. Storelva dannes i Hønefoss sentrum, der elvene Begna og Randselva møtes like nedenfor Hønefossen. Dersom smitte etableres i Tyrifjordsystemet, kan naturlig spredning skje mellom de sammenhengende vannforekomstene. Vernesonen vil derfor strekke seg nedstrøms fra Hønefossen i Begna, og Viulfoss i Randselva.

Sogna munner ut i Nordfjorden i Tyrifjorden. Vernesonen avgrenses fra Heiernfossen, som er det nærmeste vandringshinder i denne elven.

Hele Tyrifjorden, som inkluderer Nordfjorden, Holsfjorden, Storfjorden og Steinsfjorden, innlemmes i vernesonen.

Steinsfjorden er den nordøstre fjordarmen av Tyrifjorden og ligger i Ringerike og Hole kommuner i Buskerud. Fjorden innehar en stor og viktig bestand av edelkreps, og ligger omtrent 23km i vannlinje fra hvor det er observert flere døde kreps og påvist lave mengder av *A. astaci* i enkelte prøver fra de døde krepsene. Dette taler for fare for smitte til Steinsfjorden, selv om det enda ikke er påvist smitte der. Krepsefiske i Steinsfjorden starter

10. August og varer vanligvis til og med 17. september. Edelkreps står på den norske rødlista i kategorien sterkt truet. Den har også status som sårbar på rødlista til IUCN. Med dette tatt i betraktning anser seksjon fiskehelse og fiskevelferd det som nødvendig at Steinsfjorden innlemmes i vernesonen, slik at tiltenkt krepsing fom. 10 august ikke forverrer smittesituasjonen.

Nord-vest fra påvisningspunktet vil vernesonen avgrenses av vandringshinderet Ramfoss i Snarumselva. Dette begrunnes i at det er viktige krepselokaliteter oppstrøms fra Kaggefoss, og det vil dermed ikke være tilstrekkelig å avgrense vernesonen allerede ved vandringshinderet som ligger ved Kaggefoss. I tillegg er det meldt om funn av døde edelkreps i nærområdet.

Simoa drenerer til Drammenselva sør-øst for påvisningspunktet. Haugfoss markerer vandringshinderet som vil avgrense vernesonen på denne siden. Tatt i betraktning at det er under 1 km fra Drammenselva til første vandringshinder i Simoa (Kongsfoss) anser vi det som naturlig å strekke vernesonen opp til neste vandringshinder, som er Haugfoss.

Vår vurdering samlet sett er at den foreslåtte vernesonen er dekkende for å oppnå tilstrekkelig overvåking og smittekontroll.

Vurdering av konsekvenser

Den foreslåtte restriksjonssoneforskriften vil kunne medføre negative økonomiske og administrative konsekvenser for personer og virksomheter som omfattes av restriksjonssonen. For at tiltakene som foreslås kan anses forholdsmessige må det vises til at tiltakene ikke er mer inngripende enn nødvendig for å hindre spredning av krepsepest.

Mattilsynets ansvar ved utbrudd av alvorlige sykdommer på akvatiske dyr, slik som krepsepest, er å sørge for en tilstrekkelig og nødvendig bekjempelse av utbruddet for å sikre at sykdommen ikke etablerer seg eller spres videre. Det er derfor avgjørende at tiltak som anses hensiktsmessige og nødvendige for å bekjempe sykdommen iverksettes og gjennomføres. Effekten av tiltakene er vurdert opp mot de totale konsekvensene tiltakene har på næringsaktører og miljøet rundt.

Forskriften vil medføre økonomiske og administrative konsekvenser for personer og virksomheter som omfattes av restriksjonssonen. Restriksjonene kan blant annet begrense muligheten til å fange, flytte eller oppbevare ferskvannskreps og andre akvatiske organismer, samt medføre krav om desinfeksjon av utstyr og andre smitteforebyggende tiltak. For enkelte kan dette medføre økte kostnader og praktiske ulemper. Omfanget av konsekvensene vil avhenge av restriksjonssonens geografiske utstrekning og hvilke aktiviteter som foregår i området.

Forskriften forventes samtidig å ha betydelige positive samfunns- og miljømessige konsekvenser. Krepsepest er en alvorlig sykdom som kan føre til omfattende dødelighet hos edelkreps. Restriksjonene skal begrense risikoen for videre smittespredning og bidra til å beskytte stedegne krepsebestander og biologisk mangfold. Selv om forskriften kan innebære ulemper for enkelte private aktører, vurderes disse som nødvendige og forholdsmessige sett opp mot nytten av å forebygge ytterligere spredning av sykdommen.

Slik seksjon fiskehelse og fiskevelferd ser det representerer de foreslåtte tiltakene nødvendige tiltak for å begrense smitte. Hensynet til å hindre spredning av krepsepest til større deler av områdene rundt må veie tyngre enn de ulemper tiltakene påfører aktørene i den begrensede perioden tiltakene varer. Seksjon fiskehelse og fiskevelferd mener at forslaget til restriksjonssone samlet sett tar hensyn til smittefare, samtidig som det ivaretar

hensynet til at utstrekningen av sonen skal være forholdsmessig og ikke unødig tyngende for oppdrettsvirksomhetene i området.

Høring

Restriksjonssoneforskrifter i forbindelse med utbrudd av krepsepest må etableres raskt for å sikre at effektive smittebegrensende tiltak umiddelbart iverksettes. Med denne bakgrunn har direktør for Avdeling regelverk og kontroll i Mattilsynet besluttet at Mattilsynet kan unnta forskriften fra krav til høring med tre måneders (minimum seks ukers) frist for innspill jf. forvaltningslovens § 37 fjerde ledd bokstav b og instruks om utredning av statlige tiltak punkt 1-4.

Forskriften som foreslås blir fastsatt uten at forslag til forskrift og utbredelsen av sonene har vært sendt ut til berørte aktører til uttalelse. Berørte parter som ser behov for endring av denne konkrete forskriften etter at den er fastsatt, gi innspill til Mattilsynet. Innspillene vil bli vurdert og fulgt opp. Dersom Mattilsynet ser at det vil være nødvendig eller hensiktsmessig og forholdsmessig, kan det gjøres tilpasninger og endringer i den fastsatte restriksjonssoneforskriften.

Beslutning om å unnlate høring skal treffes av direktør for Avdeling regelverk og kontroll i Mattilsynet. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet, og skal følge saken, slik utredningsinstruksen krever ved unntak fra kravene i instruksen, se journalpost 2 på saksnummer 2026/192859

Tilråding

Basert på vurderingene ovenfor, tilrår seksjon fiskehelse og fiskevelferd at vedlagte forskrift om restriksjonssone for å bekjempe krepsepest i Drammensvassdraget, Modum, Krødsherad, Drammen, Lier, Ringerike, Jevnaker, Hole, Øvre Eiker og Sigdal kommuner, Buskerud og Akershus fylker, fastsettes.

Vedlegg:

Forskrift om restriksjonssone for å bekjempe krepsepest i Drammensvassdraget (012.Z), i Modum, Krødsherad, Drammen, Lier, Ringerike, Jevnaker, Hole, Øvre Eiker og Sigdal kommuner, Buskerud og Akershus fylker

Fastsatt av Mattilsynet, hovedkontoret 30.07.2026 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 19, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790, delegeringsvedtak 5. mai 2004 nr. 884, og forskrift 6. april 2022 nr. 631 om dyrehelse (dyrehelseforskriften) § 11.

Kapittel I. Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1. Formål

Formålet med denne forskrift er å begrense spredning av den nasjonalt listede sykdommen krepsepest, forårsaket av *A. astaci*, hos ferskvannskreps i navn på vassdrag og å forebygge spredning til andre vassdrag.

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder i en restriksjonssone som omfatter deler av Drammensvassdraget (012.Z), jf. § 4.

Forskriften retter seg mot enhver.

§ 3. Definisjoner

I forskriften menes med

1. restriksjonssone: avgrenset geografisk område bestående av vernesone opprettet som ledd i bekjempelsen av krepsepest, hvor det gjelder særskilte tiltak, forbud eller påbud.
2. vassdrag: elv, bekk, dam eller innsjø, samt områder som drenerer til disse.

Kapittel II. Restriksjonssone

§ 4. Restriksjonssone

Restriksjonssonen omfatter en vernesone.

§ 5. Vernesonen

Vernesonen omfatter hovedløpet av Drammensvassdraget i Buskerud og Akerhus fylker, nedstrøms Hønefossen i Begna, Viulfoss i Randselva og Heiernfossen i Sogna samt sideløp nedenfor disse vandringshindrene oppstrøms til nærmeste naturlige eller kunstige vandringshinder for kreps. Vernesonen omfatter i tillegg landområdene 1000 m på hver side av høyeste målte vannstand etter 1. mai 2005.

Kapittel III. Tiltak i vernesonen

§ 7. Forbud og påbud for å hindre smittespredning

Uten tillatelse fra Mattilsynet er det forbudt

1. å fange levende kreps eller å plukke død eller levende kreps, samt å oppbevare kreps i bur eller teiner i vernesonen,
2. å flytte levende og døde ferskvannskreps innen vernesonen,
3. å føre levende kreps og andre akvatiske organismer inn i vernesonen
4. å føre levende og døde fisk og andre akvatiske organismer som kan være bærer av smittestoff ut av vernesonen. Forbudet gjelder ikke andre døde akvatiske organismer enn ferskvannskreps, som skal gå direkte til konsum,
5. å føre ubehandlet avfall og ubearbeidede produkter av fisk og andre akvatiske organismer ut av vernesonen,
6. å føre ubehandlet vann ut av området eller oppstrøms innen vernesonen.

Det er påbudt

1. å sørge for at fangst- og fiskeredskaper, båter, anleggsmaskiner, vannbeholdere og annet utstyr eller redskaper som har vært benyttet i området tørkes fullstendig og desinfiseres, før de benyttes utenfor området. Innenfor området skal tilsvarende tiltak gjennomføres dersom omtalte gjenstander tas ut av vannet før de flyttes oppstrøms,
2. å melde funn av døde eller syke kreps til Mattilsynet.

§ 8. Andre smittehindrende tiltak som kan pålegges i vernesonen.

Mattilsynet kan gi påbud om stenging av sluser, anlegg som er anlagt for at fisk og andre akvatiske dyr kan forsere vandringshindre, herunder fisketrapper, og annet for å hindre at smitte spres til andre deler av vassdraget.

Mattilsynet kan gi påbud om ytterligere tiltak som anses nødvendig for å hindre spredning av krepsepest i området og ut av området.

§ 9. Tiltak for å diagnostisere og overvåke sykdommen

Tiltak som Mattilsynet ønsker gjennomført som et ledd i diagnostisering og overvåking av sykdommen, er unntatt fra forbudene i § 7 nr. 1-3.

Kapittel IV. Restriksjonssonens varighet

§ 10 Opphevelse av vernesonen

Etter gjennomført overvåking av vernesonen i henhold til anbefaling utarbeidet av Veterinærinstituttet og avtalt med Mattilsynet, og forutsatt at overvåkingen konkluderer med fravær av både signalkreps og *A. astaci*, kan Mattilsynet oppheve vernesonen.

Kapittel V. Andre bestemmelser

§ 11. Tilsyn og vedtak

Mattilsynet fører tilsyn og fatter nødvendige enkeltvedtak for å gjennomføre bestemmelsene gitt i denne forskrift.

§ 12. Dispensasjon

Mattilsynet kan i særskilte tilfeller dispensere fra bestemmelsene i denne forskrift og sette vilkår for dispensasjonen.

§ 13. Tvangsmulkt og straff

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i denne forskriften eller enkeltvedtak gitt i medhold av den, er straffbart i henhold til matlovens § 28.

§ 14. Ikrafttredelse og varighet

Denne forskriften trer i kraft straks.

Forskriften oppheves når Mattilsynet har gjort vedtak om oppheving av vernesonen.

Vedlegg: Kart over restriksjonssoneforskrift for bekjempelse av krepsepest i Modum, Krødsherad, Drammen, Lier, Ringerike, Jevnaker, Hole, Øvre Eiker og Sigdal kommuner, Buskerud og Akershus fylker

